

Spårbarhet i flera led- Ett kontrollprojekt inom SILK

1 Bakgrund

1.1 Bakgrund

Spårbarhet är ett viktigt kontrollområde som de senaste åren hamnat alltmer i fokus, bland annat på grund av upprepade händelser där fusk med kött uppdagats, men också då konsumenterna blivit mer medvetna och efterfrågar köttets ursprung.

I Sverige är den offentliga kontrollen av spårbarhet uppdelade på flera myndigheter:

- Anläggningar för slakt kontrolleras av Livsmedelsverket
- Anläggningar för styckning och köttproduktion kontrolleras av Livsmedelsverket, Stockholms stad eller Göteborgs stad
- Importörer, distributörer (grossister), butiker och restauranger kontrolleras av kommunerna.

Då spårbarhet sträcker sig över flera led i livsmedelskedjan är det viktigt att myndigheterna ska kunna samarbeta med varandra för att lättare kunna upptäcka avvikelser eller fusk.

SILK – Samverkan Inom Livsmedelskontrollen bildades under år 2014 där ett av målen var att öka samsynen i länet mellan de olika kommunala kontrollmyndigheterna samt att hitta samarbetsområden inom kontrollen såsom detta projekt.

2 Projektplan

2.1 Beskrivning

Projektet kommer att vara ett samarbetsprojekt mellan 26 kommuner i Stockholms län och Nyköpings kommun.

Inom projektet kommer kyckling, lamm och Kalix löjrom spåras. Förordning (EG) 1337/2013 är en relativt ny förordning med fokus på ursprungsland eller härkomstplats för färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä. Inget riktat projekt för att kontrollera tillämpningen av denna förordning har gjorts tidigare.

I syfte att avgränsa projektet har bara två av dessa livsmedel med uppskattat mer risk för förfalskning av ursprung valts. Det har till exempel varit uppmärksammat i media att importerad kyckling säljs som svensk. Konsumenterna söker också i större utsträckning kyckling av svenskt ursprung.

Det förekommer ganska ofta, speciellt på restauranger att fårkött (mutton) säljs som lamm (lamb). Efterfrågan av lammkött har dessutom ökat, vilket medför att risken för förfalskningar med syfte att vilseleda kan ske.

Kalix löjrom är ett dyrt livsmedel med skyddad ursprungsbeteckning. Dess beskaffenhet och pris kan göra livsmedlet utsatt för förfalskning. Projektet syftar till att kontrollera detta.

Spårning kommer att ske genom flera led i livsmedelskedjan och i två omgångar med fyra olika delmoment:

1. Kontroll av spårbarhet på detaljhandelsled (restaurang och butik) – Moment 1
2. Kontroll av spårbarhet i tidigare led (grossister, distributörer och importörer) – Moment 2
3. Kontroll av spårbarhet på detaljhandelsled (restaurang och butik) – Moment 3
4. Kontroll av spårbarhet i tidigare led (grossister, distributörer och importörer) – Moment 4

Livsmedel som granskas och spåras ett steg bakåt i moment 1 och 3, spåras både bakåt och framåt vid moment 2 och 4. Tanken är att genom kontroll av samma livsmedel kunna säkra kontroll av spårbarhet i livsmedelskedjan så långt som möjligt. Kontrollen görs i flera korta moment för att öka chansen att hitta de livsmedel och den spårbarhetsdokumentation som ska följas upp i tidigare led.

2.2 Syfte

Projektet syftar till att:

- Skydda konsumenternas intresse när det gäller redlighet och livsmedelssäkerhet
- Förbättra spårbarhetskontroller av livsmedel i flera led
- Säkerställa att kravet med spårbarhetssystem för livsmedel med animalisk ursprung enligt förordning 931/2011 följs av de aktörer inom livsmedelskedjan som berörs av förordningen
- Förbättra kontrollen av företagens system för spårbarhet
- Öka samarbetet och samsynen mellan myndigheterna
- Öka kompetensen inom området spårbarhet
- Säkerställa att företagen inom handeln är registrerade eller godkända
- Hitta samverkansformer och arbetsmetoder som kan fungera som goda exempel för andra myndighetssamarbeten

2.3 Mål

Målet med projektet är främst att utreda om oredligt förfarande med lamm, kyckling och Kalix löjrom förekommer i livsmedelskedjan för att konsumenter inte ska bli vilseledda.

Andra mål som projektet ska uppnå är bland annat följande:

- Spåra minst 60 % av de kontrollerade livsmedlen till producent eller importör
- Kontrollera minst 200 objekt inom projektet
- Kartläggning om varifrån de livsmedel som ska spåras inom projekt kommer till regionen
- Utöka kompetensen inom spårbarhet hos inspektörerna
- Förbättra företagens system för spårbarhet

Resultatet från projektet kan användas för att planera behovet av framtida kontroller inom redlighetsområdet, både inom respektive myndighets ordinarie planering samt eventuella större samarbets- och kontrollprojekt.

2.4 Begränsningar

Kontroll görs i detaljhandelsledet såsom restauranger och butiker samt i tidigare led såsom grossister och styckningsanläggningar.

Eftersom Livsmedelsverket inte kommer att vara med i projektet kommer spårningen i de flesta fall inte kunna verifieras på anläggningar som Livsmedelsverkets kontrollerar.

Projektet är begränsad till SILK-nätverkets geografiska område. Vilket betyder att spårningen slutar vid gränsen till Stockholms län och Nyköpings kommun.

Ingen kontroll av ovalmärket gentemot europeiska register för godkända anläggningar sker. Det har visat sig vid tidigare kontroller att förfälskning med ovalen genom att ha godkännandenummer som inte finns sällan förekommer.

Märkningskontroll är inte tänkt att ingå i projektet. Kontroll av märkning begränsas därför till uppgifter om ursprung som är av vikt för fortsatt spårning.

2.5 Resursramar

Tiden för kontroll ska ingå i den ordinarie offentliga kontrollen. Vid avvikelser debiteras de aktuella företagen för extra offentlig kontroll i enlighet med gällande lagstiftning och respektive myndighets rutiner.

3 Arbetsformer – metod och genomförande

3.1 Tidsplan

Projektet kommer att pågå under år 2017.

Förarbete och planering	jan- feb
Kick off för projektet	8 mars
Kontroll av spårbarhet i detaljhandelsledet (Period 1)	15 mar – 30 apr
Kontroll av spårbarhet i tidigare led (Period 1)	1 maj – 30 jun
Kontroll av spårbarhet i detaljhandelsledet (Period 2)	1 aug – 15 sep
Kontroll av spårbarhet i tidigare led (Period 2)	15 sep – 31 okt
Avslutning och projektrapport	nov-dec

3.2 Lagstiftning

Aktuell lagstiftning inom projektets spårbarhetsområde med utgångspunkt i förordning 178/2002 (artikel 18) är

- Förordning (EU) nr 931/2011 om de spårbarhetskrav som fastställs i förordning (EG) nr 178/2002

- Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1169/2011 av den 25 oktober 2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna
- Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1337/2013 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 vad gäller angivande av ursprungsland eller härkomstplats för färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä
- Rådets förordning (EG) nr 510/2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel

3.3 Metod

Kontroll av spårbarhet kommer att ske med hjälp av en checklista för kontroll av storhushåll och butiker och en annan checklista för kontroll av grossister och styckningsanläggningar.

Till checklistorna kommer det finnas en lathund tillgänglig med förslag på bedömning av avvikelser och lagstöd vid eventuell avvikelse.

Rapportering av kontrollerna kommer att ske digitalt där även bilder på produkter och följersedlar bifogas. Uppgifterna samlas och sammanställas av projektledarna. Ett arbetsrum skapas på Livstecknet ”SILK Spårbarhet 2017” för diskussioner, samling av dokument och stöd till inspektörerna.

3.4 Genomförande

Under moment 1 och 3 utförs kontroller på restauranger och butiker som säljer kyckling, lamm eller Kalix löjrom. Kontroll av spårbarhet av dessa livsmedel sker med hjälp av checklistan. Inspektörerna ska ta bild på etikett och respektive följesedel. De uppgifter som samlas vid inspektion och bilderna skickas digitalt till projektgruppen.

Uppgifterna samlas och struktureras hos projektgruppen. Projektgruppen vidarebefordrar senare relevanta uppgifter om ett parti till den myndighet som ansvarar för kontroll av verksamheten i tidigare led (grossist, kyl- och fryshus eller styckningsanläggning, importör).

Under moment 2 och 4 görs kontroll på företagen som har levererat livsmedel till restauranger och butiker som kontrollerades i period 1. Inspektörerna ska få uppgifter (kontrollrapport, bild från etikett och följesedeln från kontrollerna i period 1), från projektgruppen. Med hjälp av dessa uppgifter ska kontroll på grossist, importör eller styckningsanläggning göras.

Det aktuella partiet fortsätter att spåras på samma sätt tills spårningen når slutet av kedjan eller avbryts. Spårningen kan nå slutet av kedjan vid en importör och avbryts om partiet går till en 853-anläggning eller lämnar Silk-nätverkets geografiska gränser.

Spårning av Kalix Löjrom sker i stort sätt som för de andra livsmedlen enligt ovan. Skillnaden är att vid den här delen av projektet kan löjrommen spåras i hela kedjan upp till den båt där löjrommen har producerats.

3.5 Åtgärder vid avvikelser

Om livsmedel påträffas som inte kan spåras till en registrerad eller godkänd anläggning rekommenderar projektgruppen att det aktuella partiet/produkten beläggs med saluförbud i enlighet med artikel 54 i förordning 882/2004 till dess att företaget kan visa godtagbar spårbarhet. När spårbarheten brister kan livsmedelssäkerheten inte garanteras. Hänsyn ska alltid tas till proportionalitetsprincipen.

4 Projektorganisation

4.1 Beställare

Uppdragsgivare för projektet är SILK-nätverket.

4.2 Styrgrupp

Projektledarna:

Amal Shabibi, Livsmedelsinspektör Nyköpings kommun

Victor Muñoz, Livsmedelsinspektör Solna stad

Projektgruppen:

David Zetterman, Livsmedelsinspektör Nacka kommun

Shwan Kareem, Stadsveterinär Stockholm stad

Thorbjörn Johansson, Livsmedelsinspektör Sigtuna kommun

Representant i Silk grupp

Lena Björklund Stoehr, Enhetschef Miljöförvaltningen i Stockholms stad

Staffan Stafström, Miljöchef i Huddinge kommun

5 Kommunikation

5.1 Inom projektet

Kommunikation inom projektet sker främst digitalt via mejl och enkäter. KommunikERING och besvarande av frågor sker även via ett arbetsrum på Livsteck.net. Allt material som ska användas inom projektet kommer att finnas i detta arbetsrum samt på Miljösamverkan Stockholmsläns hemsida.

5.2 Kommunikationsplan

En gemensam kommunikationsplan för kontakt med media upprättas under projektet. Talespersoner kommer att vara projektledarna och all kontakt med media inom projektet går via dessa personer.

Kontakt med media vid enskilda ärenden inom kommunerna hanteras enligt varje myndighets policy.

5.3 Rapportering av resultat

Projektet avrapporteras i en gemensam rapport i januari 2018. Resultatet av projektet kommer efter projektets slut sammanställas och publiceras på Livsteck.net.

De eventuella brister mot lagstiftningen som upptäcks under projektets genomförande hanteras som fynd vid offentlig kontroll av respektive myndighet.

6 Riskanalys

Det finns främst risk att livsmedlen sålts slut mellan period 1 och 2. Risken har försökt minimeras genom uppdelning av projektet och snabb sammanställning av uppgifterna.

Projektet sker i ett begränsat geografiskt område. Detta ökar risken för många avbrutna spårningar.

Det finns risk att personer i projektgruppen försvinner av olika anledningar. Styrgruppen ska i det här fallet utse en ersättare.

7 Utvärdering

Utvärdering av projektet sker löpande genom möten mellan projektledarna. Om projektet avviker från projektplanen ska detta kommuniceras med styrgruppen.